İstihbarat Çalışmaları ve Araştırmaları Dergisi

Journal of Intelligence Research and Studies

Haziran 2023, Cilt: 2, Sayı: 2, ss.116-149

June 2023, Volume: 2, Issue: 2, pp.116-149

ISSN 2822-3349 (Basılı/Print) **ISSN 2822-3357 (Çevrimiçi/Online)**

Makaleye ait Bilgiler / Article Information

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Başvuru Tarihi / Application Date: 31 Mayıs 2023 / 31 May 2023

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date: 06 Haziran 2023 / 06 June 2023

Makalenin Başlığı / Article Title

Terör Örgütlerinin İstihbarat Yöntemleri: El Kaide, IRA/PIRA Örnek Olay İncelemesi

Intelligence Methods of Terrorist Organizations: Al Qaeda, IRA/PIRA Case Study

Yazar(lar) / Writer(s)

Çağatay BALCI ve Erol Başaran BURAL

Atıf Bilgisi / Citation:

Balcı, Ç. ve Bural, E.B. (2023). Terör Örgütlerinin İstihbarat Yöntemleri: El Kaide, IRA/PIRA Örnek Olay İncelemesi. *İstihbarat Çalışmaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(2), ss.116-149, DOI: http://dx.doi.org/10.29228/icad.14

Balcı, Ç. ve Bural, E.B. (2023). Intelligence Methods of Terrorist Organizations: Al Qaeda, IRA/PIRA Case Study. *Journal of Intelligence Research and Studies*, 2(2), pp.116-149, DOI: http://dx.doi.org/10.29228/icad.14

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Derneği

Research Center for Defense Against Terrorism and Radicalization Association

Adres/Address: Beytepe Mah. Kanuni Sultan Süleyman Bulvarı 5387. Cadde No:15A D:58

06800 Çankaya/Ankara

www.icadergisi.com

e-posta/e-mail: editor@icadergisi.com

İstihbarat Çalışmaları ve Araştırmaları Dergisi-İÇAD, 2023, 2(2) Araştırma Makalesi
Journal of Intelligence Research and Studies-İÇAD, 2023, 2(2) Research Article
DOI: http://dx.doi.org/10.29228/icad.14

TERÖR ÖRGÜTLERİNİN İSTİHBARAT YÖNTEMLERİ: EL KAİDE, IRA/PIRA ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ

Çağatay BALCI [*], Erol Başaran BURAL[**]

ÖZET

Terörizm ve istihbarat kavramlarının bir arada ele alındığı akademik çalışmalarda, çoğunlukla terörizmle mücadelede istihbaratın devletler tarafından bir araç olarak kullanılması konusunun ele alındığı ancak terör örgütlerinin istihbarat kullanımına ilişkin araştırmaların sayısının da oldukça az olması dikkat çekmektedir. Türkçe literatürde, terör örgütlerinin istihbaratı bir araç olarak kullanımı kapsamında hazırlanmış akademik bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Söz konusu eksiklikten yola çıkarak hazırlanan bu çalışma, bu eksikliğin bir bölümünü gidermeyi hedeflemektedir. Araştırmanın temel problem cümlesi istihbaratın terör örgütlerinin hayatta kalmasını sağlayan bir araç olup olmadığıdır. Bu çalışmada amaç; terör örgütleri açısından istihbaratın önemini ve örgütler için hayatta kalabilmenin en önemli araçlarından birisi olduğunu ortaya koyabilmektir. Çalışmada örnek olay incelemesi yöntemi kullanılmış, El Kaide ve IRA/PIRA örnek olayları incelenerek, terör örgütleri açısından istihbaratın öneminin daha iyi anlaşılması hedeflenmiştir. Çalışma sonucunda, istihbaratın terör örgütleri için, hayatta kalma ve eylem düzenleme amacıyla varoluşsal bir gereksinim olduğuna yönelik bulgular elde edilmiştir. Bununla birlikte, terör örgütlerinin açık kaynak istihbaratı, sızma, milis birimlerin kullanımı gibi tekniklerle bu gereksinimlerini karşılayabildikleri de tespit edilmiştir. El Kaide ve IRA/PIRA terör örgütleri özelinde söz konusu bulgu ve tespitlerin somutlukları ve örnekleri ortaya konulmuştur. Çalışma sonucunda istihbaratın bir araç olarak terör örgütlerinin hayatta kalmasını sağlayan faktörlerden birisi olduğu değerlendirilmiş, gelecekte yapılacak araştırmalara yönelik tavsiyelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Terörizm, Terör Örgütleri, İstihbarat, Terör Örgütlerinin İstihbarat Yöntemleri, Hayatta Kalma.*

INTELLIGENCE METHODS OF TERRORIST ORGANIZATIONS: AL QAEDA, IRA/PIRA CASE STUDY

ABSTRACT

The subject of the use of intelligence as a tool by states in counterterrorism is mostly discussed in academic studies. However, the number of studies on the use of intelligence by terrorist organizations is quite low. In Turkish literature, there is no academic study prepared within the scope of the use of intelligence as a tool by terrorist organizations. This study,

[*] Doktor Adayı, Milli Savunma Üniversitesi Alpaslan Savunma Bilimleri Enstitüsü, cgtyblc@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-6553-4888

[**] Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Başkanı, erolbural@teram.org, ORCID: 0000-0002-3355-2018

Makale Başvuru Tarihi / Application Date: 31 Mayıs 2023 / 31 May 2023

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date: 06 Haziran 2023 / 06 June 2023

which was prepared based on this deficiency in the literature, aims to eliminate a part of the said deficiency. The main problem statement of the research is whether intelligence is a tool that ensures the survival of terrorist organizations. The aim of this study is to reveal the importance of intelligence for terrorist organizations and that it is one of the most important tools for organizations to survive. The case study method was used in the study. By examining the case studies of Al Qaeda and the IRA/PIRA, it was aimed at better understanding the importance of intelligence for terrorist organizations. As a result of the study, it has been determined that intelligence as a tool is one of the factors that ensure the survival of terrorist organizations, and recommendations are made for future research.

Keywords: *Terrorism, Terrorist Organizations, Intelligence, Intelligence Methods of Terrorist Organizations, Survival.*

GİRİŞ

"Terörizm" ve "istihbarat" kavramlarının bir arada ele alındığı akademik çalışmalarda, çoğunlukla terörizmle mücadelede istihbaratın devletler tarafından bir araç ve yöntem olarak kullanımının ele alındığı görülmektedir. Bu kapsamda literatürde; Sulc'un (1987) terörizmle mücadelede başarının zamanında ve doğru bir istihbarata bağlı olduğu hususunu ele aldığı, Wagner'in (2007) terörizmle mücadelede eyleme geçirilebilir istihbarat (*actionable intelligence*) konusunu incelediği, Pollard'ın (2009) terörizmle mücadelede terör tehdidin ayrıntılı olarak ortaya konulması ve terör örgütü mensuplarının etkisiz hale getirilmesinin doğrudan istihbarat faaliyetlerine bağlı olduğu hususlarını ele aldığı görülmektedir. Pillar (2004) terörizmle mücadelede istihbaratın temel amacının; öngörülmesi zor bir alanda yöneticilerin doğru karar almalarını kolaylaştırmak olduğunu, Kruys (2007) ise terörizmle mücadelede istihbaratın taktik ve stratejik seviyelerde kullanılabileceğini incelemiştir. Kerstetter (1979) terörizmle mücadelede taktik seviyede istihbaratın terör örgütlerinin faaliyetleri hakkında, zamanında, doğru bilgi sağlamaya çalıştığını, Hughbank ve Githens (2010) ise stratejik istihbaratın terörizmle mücadelede, terör örgütünün politik değerlendirmelerini anlayabilmek amacıyla kullanıldığını konu alan çalışmalar yapmışlardır. Terörizmle mücadelede istihbaratın önemini ortaya koyan tüm araştırmalardan bu çalışmada bahsetmek mümkün olmamakla birlikte, bu konuya dair geniş bir literatür olduğu (Robertson, 1987; Berkowitz, 2002; Karmon, 2002; Dahl, 2005; Sharfman ve Kahana, 2012; Byman, 2013; Flavius-Cristian ve Andreea, 2013) kolaylıkla söylenebilir.

Bununla birlikte, terör örgütlerinin istihbarat kullanımına ilişkin araştırmaların sayısının oldukça az olması da dikkat çekmektedir. Bu durumun doğal ve temel nedeninin Marone'nin (2021, s.1) ifade ettiği üzere terör örgütleri için gizliliğin en önemli unsur olmasından kaynaklandığı anlaşılabilmektedir. Dolayısıyla terör örgütlerinin kuruluş yapıları ve faaliyetlerinin doğasından kaynaklanan gizlilik ilkeleri çerçevesinde, terör örgütlerinin istihbaratı hangi amaçlarla ve nasıl kullandığına yönelik yapılan çalışmaların miktarının oldukça az olması da yadırganmamalıdır. Yabancı literatürde, terör örgütlerinin istihbarat kullanımı kapsamında Bell (1994); Post (2004); Ilardi (2008; 2009; 2009a; 2010; 2010a); Gentry ve Spencer (2010); Riedel (2011); Mobley (2012); Hoffman (2017) tarafından yapılan çalışmalar göze çarpmaktadır. Literatür taramasında terör örgütlerinin istihbaratı bir araç olarak kullanımını doğrudan ele alan Türkçe çalışmaya rastlanılmamıştır.

Türkçe literatürdeki eksiklikten yola çıkarak hazırlanan bu çalışma, söz konusu eksikliğin bir bölümünü kapatmaya çalışmak hedefiyle hazırlanmıştır. Araştırmanın problem cümlesi; terör örgütleri için istihbaratın nasıl bir öneme ve işleve sahip olduğu ve bu işlevin örgütlerin hayatta kalmasını sağlayan bir araç olup olmadığıdır. Bu çalışmada amaç ise; terör örgütleri açısından istihbaratın önemini ve örgütler için istihbaratın hayatta kalabilmenin en önemli araçlarından birisi olduğunu ortaya koyabilmektir. Çalışma kapsamında temel araştırma soruları şu şekildedir;

- Terör örgütleri açısından istihbarat nasıl bir öneme ve işleve sahiptir? Bu işlev terör örgütünün hayatta kalabilmesini ne ölçüde sağlamaktadır?

- Terör örgütleri istihbarat ihtiyaçlarını hangi yöntemlerle karşılamaktadırlar?

Çalışmada nitel araştırma yöntemi esas alınmış, bu kapsamda terör örgütlerinin istihbaratı hangi yöntem ve tekniklerle kullandıkları El Kaide, IRA (*Irish Republican Army*-İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu) / PIRA (*Provisional Irish Republican Army*-Geçici İrlanda Cumhuriyet Ordusu)[1] terör örgütleri özelinde "örnek olay incelemesi" ile analiz edilmiştir. Bu çerçevede öncelikle ilgili literatür incelenerek, terör örgütlerinin istihbarata

[1] IRA ve PIRA hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: (Demir, 2017, s.153). PIRA IRA'dan ayrılan bir grup tarafından kurulduğundan ve IRA'nın devamı olarak faaliyet gösterdiğinden bu çalışmada IRA ve PIRA terör örgütlerinin ikisinden de örneklere yer verilmiştir.

duydukları gereksinim ve istihbarat yöntemleri hakkında veriler ve açıklamalar tespit edilmeye çalışılmıştır. Ardından literatür taraması neticesinde saptanan genel hususlar ortaya konmuş, açıklayıcılığın ve aktarımın güçlendirilmesi için tablo ve şekiller yardımıyla ilgili hususlar görselleştirilmeye çalışılmıştır. Söz konusu alanda Türkçe literatürün sınırlılığı dikkate alınarak İngilizce literatürde "terör örgütleri ve hayatta kalma stratejileri", "terör örgütleri ve örgütsel ihtiyaçları", "terör örgütlerinin istihbarat gereksinimleri ve kullanımları" şeklindeki anahtar ifadeler doğrultusunda bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Tespit edilen kaynakların değerlendirilmesi sonucunda terör örgütlerinin istihbarat yöntemlerine dair temel çıkarımlarda bulunulmuştur. Diğer yandan, çalışmanın örnek olaylarını oluşturan El Kaide ve IRA/PIRA terör örgütleri bağlamında ise ilgili terör örgütlerine ilişkin olarak hazırlanan çalışmalar ve literatür incelenerek, her iki örgütün istihbarat gereksinimleri ve yöntemleri seçili bir okuma ile tespit edilmiştir.

Belirtilen amaca erişebilmek için bu çalışma iki alt bölümden oluşacak şekilde tasarlanmıştır. Birinci bölümde terör örgütlerinin hayatta kalabilmeleri amacıyla bir araç olarak istihbaratı nasıl kullandıkları ele alınmıştır. İkinci bölümde ise terör örgütlerinin kullandığı istihbarat yöntemleri El Kaide ve IRA/PIRA terör örgütleri örnek olayları üzerinden tartışılmaktadır. Sonuç bölümünde ise örnek olaylar üzerinden erişilen sonuçlara ve müteakip çalışmalarla ilgili önerilere yer verilmiştir. Araştırma terör örgütlerinin gizli yapıda olmaları, örgütün istihbarat kullanma yeteneklerine ait bilginin yeterli seviyede olmaması gibi bir sınırlılığa sahiptir.

1. TERÖR ÖRGÜTLERİNİN HAYATTA KALABİLMESİ AÇISINDAN İSTİHBARATIN ÖNEMİ

Her bir örgütsel yapı varlığını koruma ve sürdürme, amaçlarına ulaşma ve çıkarlarını maksimum düzeye taşıma arayışları doğrultusunda, kaçınma/korunma, karşı tedbirler geliştirme, uyum sağlama davranışları sergileyebilmektedirler (Sargut, 2020, ss.45-47). Bu yönelim ile birlikte örgütlerin varlığını koruma ve sürdürme, amaçlarına ulaşma ve çıkarlarını maksimum düzeye ulaştırma arayışları ile istihbarat ihtiyaçları arasındaki bağ ortaya çıkmaktadır (Önder ve Üsdiken, 2020, ss.133-137).

Terör örgütlerinin istihbarat ihtiyaçlarını tartışmadan önce, istihbarat kavramını ele almakta fayda görülmektedir. Literatürde Lowenthal (2009, s.3) istihbaratı; "stratejik sürprizlerden kaçınmak; uzun vadeli ve geleceğe dönük bakış açısı sağlamak; politika yapım sürecini desteklemek ve bilginin gizliliğini korumak" amacıyla yürütülen faaliyetler bütünü olarak tanımlamaktadır. Dupont (2003, s.16) istihbarat kavramını "karar alıcıları doğru karar alabilmeleri için bilgilendirmek, askeri operasyonları desteklemek amacıyla kullanılan işlenmiş, bilgi ve veriler" biçiminde ifade etmiştir. Sims (2009, s.154) ise istihbaratı "karar alıcıları desteklemek amacıyla bilginin toplanması, analiz edilmesi ve dağıtımını kapsayan faaliyetler bütünü" şeklinde tanımlamaktadır. Kent (2003, s.10) ise istihbaratı; "devletlerin varlığına yönelik olası tehditlerden önceden haberdar olmak, söz konusu tehditleri ortadan kaldırmak etkilerini azaltmak için kullanılan bir kalkan" şeklinde kavramsallaştırmıştır.

İstihbarat, örgütlerin içinde bulundukları evrende geçerli olan dinamiklerin anlamlandırılması, diğer aktörlerle rekabette ilgili aktörler ve davranış biçimleri bağlamlarında bilgi ve öngörü edinilmesi ihtiyaçlarına yanıt vermektedir. Bununla birlikte istihbarat, örgütlerin ait oldukları evren içerisinde meydana gelen değişim ve dönüşümlerin öngörülmesi; evrenin anlamlandırılması ve açıklanması, kriz, risk ve fırsatların öngörülmesi ve bu gelişmelerle uyumlu davranış biçimleri geliştirilmesinde önemli bir işlev üstlenmektedir. Örgütlerin istihbarat ihtiyaçlarının boyutları Şekil 1.'de görülmektedir. Örgütler istihbaratı, varlığını koruma ve sürdürme arayışları ile örgüt içi alanının bu arayış ile etkileşimi çerçevesinde de kullanmaktadırlar. Bu bağlamda, İstihbarata Karşı Koyma (İKK) yaklaşımı çerçevesinde, örgütlerin kendi varlıklarına, örgüt içi alanlarına yönelik olarak gelişebilecek mevcut ya da potansiyel olumsuz etkilerin tespiti ve bertarafı ön plana çıkmaktadır. Örgütler bu bakımdan istihbaratı, varoluşsal güvenlik arayışlarının ve ihtiyaçlarının karşılandığı bir olgu olarak değerlendirmektedirler (Sayğan, 2014, ss.420). Benzer şekilde Acosta (2014, s.136) terör örgütlerinin hayatta kalabilmeleri için destek alabilmeleri, istihbarat toplamaları ve bu istihbaratı kullanmaları, devletlerin terörle mücadele kapsamında aldıkları önlemlerden kaçınmaları gerektiğini ifade etmektedir.

Şekil 1. Örgütlerin İstihbarat İhtiyaçlarının Boyutları (Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.)

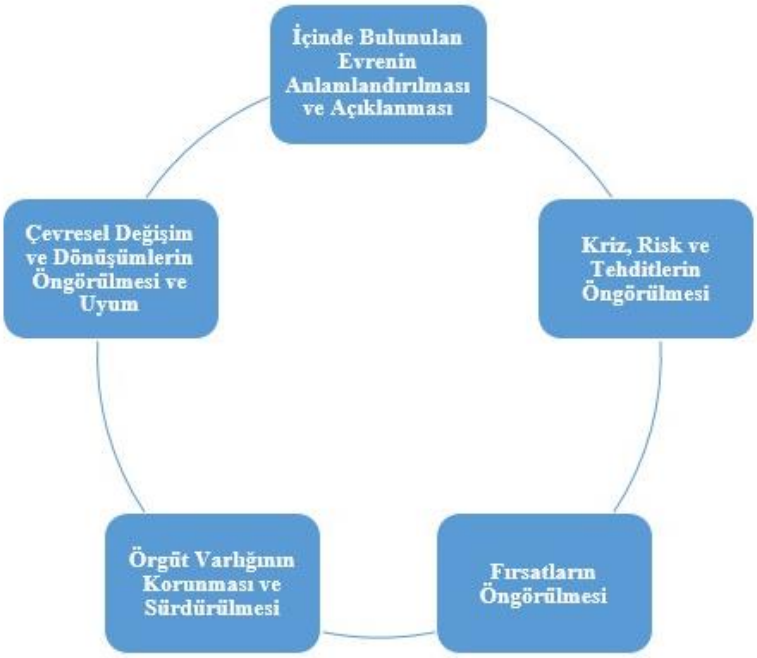

Terör örgütleri, diğer tüm örgütler gibi belirli varoluşsal niteliklere ve ihtiyaçlara sahiptirler. Bu nitelik ve ihtiyaçlar, her örgütün ana motivasyonları olan varlığını koruma ve sürdürme ile amaçlarına ulaşma hususlarında karşılık bulmaktadır. Bu hususlar terör örgütleri açısından, parçası oldukları örgüt evreninin dinamikleri dolayısıyla, diğer örgütlerle kıyasla daha yüksek bir etki ve yoğunluğa sahiptir. Terör örgütlerinin parçası oldukları evrenin dinamikleri ve unsurları, varlığını koruma ve sürdürme güdüsü ile amaçlara ulaşma motivasyonunun sınırlarını daha belirgin bir hale getirmektedir. Zira söz konusu evren, diğer örgüt evrenlerine kıyasla, terör örgütleri açısından, sürekli risk ve tehdit durumlarının, krizlerin, hızlı dönüşen çevresel koşulların ve aynı zamanda fırsatların geliştiği bir yapı görünümüne sahiptir.

Crenshaw'a (2001, s.19) göre diğer örgütler gibi terör örgütlerinin de temel amacı hayatta kalabilmektir. Demir'e (2008, ss.61-62) göre ise "terör örgütlerinin varlıklarını sürdürmeleri kendilerini tehdit eden dış çevrelerine uyum sağlamalarına ve iç yapılarını beliren ihtiyaçlar doğrultusunda bütünleştirmelerine bağlıdır".

Terör örgütlerinin dış çevre ve iç yapılarının teşkil ettiği evreni oluşturan bileşenler Şekil 2'de görülmektedir. Bu bileşenler çerçevesinde önde gelen iki unsur devletler ve güvenlik kuvvetleridir. Devletler, terör örgütlerinin örgüt evrenleri bağlamında iki farklı işlevde varlık göstermektedirler. Söz konusu niteliklerden ilki devletlerin, terör örgütlerinin "temel düşmanı"[2]; sistemi veya yönetimi değiştirilmesi, ele geçirilmesi hedeflenen yapılar olarak konumlandırılmasına dayanmaktadır (Mobley, 2012, ss.4-10). İkinci olarak devletler, terör örgütleri açısından, müttefik, destek ve korunma kaynağı olarak da farklı bir konuma sahip olabilmektedirler (Byman, 2005). Diğer yandan, güvenlik kuvvetleri de devletlerin terör örgütleri açısından sahip oldukları konum ve niteliğe paralel bir yer bulmaktadırlar. Evreni oluşturan diğer bileşenlerin ilki, terör örgütlerinin yer aldıkları evrende ön plana çıkan terörizmle mücadele doktrinleri ve pratikleridir. Bu unsurlar terör örgütlerinin varlıklarını, stratejileri ve davranış biçimlerini doğrudan etkileme ve belirleme gücüne sahip öğelerdir (Dixon, 2020, ss.12-20). İkinci bileşen, diğer terör örgütlerinin varlıkları ve faaliyetleri, terör örgütlerinin örgüt evrenlerinde yer alan unsurlardan bir tanesi olarak kendisini göstermektedir. Diğer terör örgütleri, özne terör örgütü açısından, devletlerin nitelik ve konumlarına benzer biçimde, "karşıt/rakip/düşman" veya "müttefik/destekçi" olarak konumlanabilmektedirler (Phillips, 2018, ss.998-999). Üçüncü bileşen, toplumlar ve kitleler, terör örgütlerinin örgüt evrenlerinde yer alan ve terör örgütlerinin varlıklarını, strateji ve davranış biçimlerini etkileyen unsurlardır. Bu unsurlar, terör örgütlerini, destek, karşıtlık/düşmanlık tutumları ve bu tutumların ölçeği ve düzeyleri doğrultusunda etkilemekte; terör örgütlerinin varlıklarında ve faaliyetlerinde belirleyici bir rol oynamaktadırlar. Dördüncü bileşen ise, küresel çapta ortaya çıkan teknolojik gelişmeler ile uluslararası, bölgesel ve yerel, siyasi, ekonomik, sosyo-politik veya sosyo-ekonomik gelişmeler de terör örgütlerini etkileyen öğeler arasında yer almaktadırlar. Bu öğeler terör örgütleri açısından çevresel koşullara ve gelişmelere uyum zorunluluğu ortaya çıkardığı gibi aynı zamanda araçsal, yöntemsel ve stratejik boyutlarda fırsat konjonktürleri de yaratabilmektedir (Blomberg vd., 2011).

[2] Terör örgütü dokümanlarında devlet, devletin güvenlik ve istihbarat kurumları, terörle mücadele eden uluslararası kurum ve kuruluşlardan "düşman" olarak bahsedilmiştir.

Şekil 2. Terör Örgütlerinin Örgüt Evrenleri (Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.)

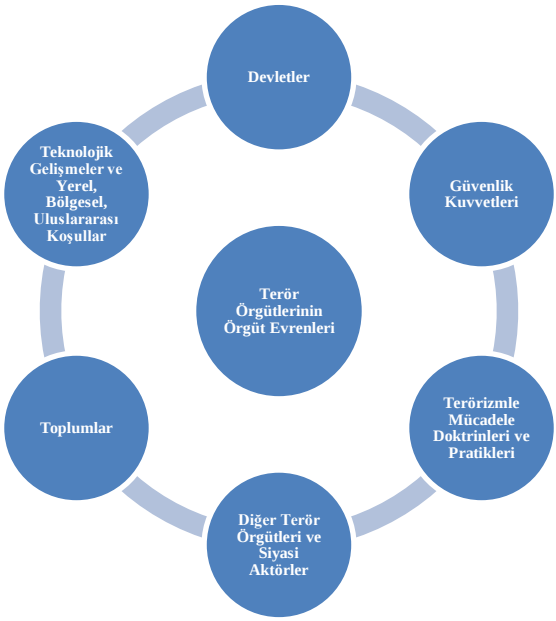

Terör örgütlerinin içinde yer aldıkları evrenin bileşen ve dinamikleri terör örgütlerini, tıpkı diğer örgütler gibi istihbarat ihtiyaçları ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bu durum, terör örgütlerinin, örgüt evrenlerini anlamlandırma ve açıklama, varlığını koruma ve örgüt güvenliğini sağlama, örgütün gelişimini sağlama ve örgütün amaçlarına ulaşma motivasyonları ile şekillenmektedir. Bu bağlamda Şekil 3.'te görüldüğü üzere terör örgütlerinin istihbarat ihtiyaçları; (i) örgüt güvenliğinin sağlanması, risk ve tehditlerin öngörülmesi, (ii) örgütlenme ve strateji, (iii) eylem planlaması, (iv) eleman temini, propaganda, cephe faaliyetleri, (v) fırsatların tespit edilmesi, (vi) çevre koşullarına uyum şeklinde tasnif etmek mümkündür.

- Örgüt Güvenliğinin Sağlanması, Risk ve Tehditlerin Öngörülmesi

Örgüt güvenliğinin sağlanması, risk ve tehditlerin öngörülmesi, terör örgütlerinin lider kadrolarının ve yöneticilerinin güvenliklerinin sağlanması, örgütün lojistik kaynaklarının güvenliğinin sağlanması, örgütün eğitim, barınma, geçiş güzergahları ve hareket alanlarının güvenliğinin sağlanması, örgütün eleman kaynaklarının korunması, örgütün doküman, belge ve bilgilerinin gizliliğinin sağlanması, örgüt içerisinden bilgi ve belge sızması ile örgüt içine dışarıdan eleman sızmasının önlenmesi, terörizmle mücadele doktrin ve yöntemlerinin öngörülmesi ve karşı tedbirler geliştirilmesi, rakip

veya "düşman" örgütlere karşı tedbirler geliştirilmesi, örgütün halk desteğinin ve etki gücünün korunması hususlarını kapsar (Mobley, 2012).

- Örgütlenme ve Strateji

Terör örgütünün üslenme, barınma ve eğitim alanlarının belirlenmesi, bu alanlarla ilgili coğrafi, topoğrafik ve demografik verilerin elde edilmesi, örgütsel hareket tarzlarının ve yöntemlerin belirlenmesi, "karşıt/düşman" unsurların durumu ve SWOT (*Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats* / Güçlü yönler, Zayıf yönler, Fırsatlar, Tehditler) analizi konuları, terör örgütlerinin örgütlenmesi ve stratejisi çerçevesinde değerlendirilebilir (Hou, 2021).

- Eylem Planlaması

Terör eylemlerine ilişkin talimatların gizlilik içinde terör hücrelerine iletilmesi, eylem için militan ve lojistik ihtiyaçlarının tespit edilmesi, eylem planlaması ve hazırlıklar, eylem için ihtiyaç duyulan keşif faaliyetleri, eylemin gerçekleştirilmesi ve ardından eylem alanından kaçış, eylemi düzenleyen terör örgütü mensuplarının tahliye edilmesi hususları bu kapsamdadır (Gill vd., 2020, ss.147-151).

- Eleman Temini, Propaganda, Cephe Faaliyetleri

Terör örgütüne eleman temini ve örgüte katılım süreçlerinde yeni örgüt elemanlarının güvenliğinin sağlanması, propaganda ve cephe faaliyetleri için sosyolojik etütler ile gerekli verilerin elde edilmesi, eylemlerin hedef kitleler üzerinde yarattığı veya yaratacağı etkilerin tespiti ve öngörülmesi, ayaklanma safhasına geçiş için kitlelerin hazırlık ve elverişlilik durumunun belirlenmesi, devlet, güvenlik kuvvetleri veya rakip/karşıt örgütlerin karşı propaganda girişimlerinin analiz edilmesi ve yeni girişimlerin öngörülmesi, propagandaya karşı koyma konuları bu başlıkta ele alınmaktadır (Lubrano, 2021, ss.249-257).

- Fırsatların Tespit Edilmesi

Eleman temini, propaganda ve cephe çalışmaları için gereken sosyolojik fırsatlar, terör eylemleri için fırsatlar, diğer devletler ile dış destek ilişkisinin yarattığı fırsatlar; lojistik, eğitim, barınma veya örgütlenme fırsatları; örgütsel strateji bağlamında konjonktürel fırsatların (ayaklanma, legalleşme vb.) tespit edilmesi hususları fırsatların tespiti başlığı altında ele alınmaktadır (Lubrano, 2021, ss.249-257).

- Çevre Koşullarına Uyum (Yerel, Bölgesel, Uluslararası)

Çevre koşullarına uyum başlığı altında, gelişmelerin anlamlandırılması ve örgütsel öğrenme; iletişim araçlarındaki dönüşümlere uyum, uluslararası, bölgesel ve yerel sosyo-politik dönüşümlere uyum; uluslararası, bölgesel veya yerel dinamiklerin etkisi ve baskısı sonucunda ideolojik dönüşüm gereklilikleri, uluslararası, bölgesel veya yerel konjonktüre uygun biçimde örgütsel stratejide dönüşüm (şiddet içeren aşırıcılıktan şiddet içermeyen aşırıcılığa geçiş gibi) konular değerlendirilmektedir (Lubrano, 2021, ss.249-257).

Şekil 3. Terör Örgütlerinin İstihbarat İhtiyaçları (Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.)

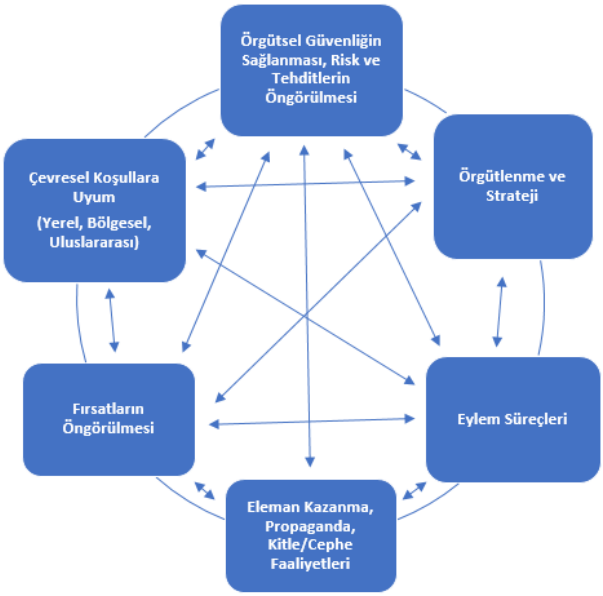

Terör örgütlerinin istihbarat ihtiyaçlarının boyutları, farklı istihbarat seviyeleri çerçevesinde daha somut bir görünüm kazanmaktadır. Buna göre, her bir istihbarat ihtiyacının boyutu, öncelik ve yoğunluk bakımından farklı istihbarat seviyeleriyle etkileşime işaret etmektedir. Bu bağlamda örgüt güvenliğinin sağlanması, risk ve tehditlerin öngörülmesi, örgütlenme ve strateji, eleman kazanma, propaganda, kitle/cephe faaliyetleri boyutlarında taktik seviye istihbarat ihtiyacı ilk sırada yer almaktadır. Bununla birlikte Tablo1.'de de görüldüğü üzere, fırsatların öngörülmesi ve çevresel koşullara

uyum boyutlarında stratejik seviyede istihbarat daha fazla ön plana çıkarken, eylem süreçleri boyutunda ise operasyonel istihbarat öncelik olarak birinci seviyede konumlanmaktadır (Lubrano, 2021, s.258).

Tablo 1. Terör Örgütlerinin İstihbarat İhtiyaçları ve İstihbarat Seviyeleri Arasında Öncelik İlişkisi (Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.)

Öncelik ve Yoğunluk	1	2	3
Örgütsel Güvenliğin Sağlanması, Risk ve Tehditlerin Öngörülmesi	Stratejik	Operasyonel	Taktik
Örgütlenme ve Strateji	Operasyonel Seviye	Stratejik Seviye	Taktik Seviye
Eylem Süreçleri	Taktik Seviye	Stratejik Seviye	Operasyonel Seviye
Eleman Kazanma, Propaganda, Kitle/Cephe Faaliyetleri	Stratejik Seviye	Operasyonel Seviye	Taktik Seviye
Fırsatların Öngörülmesi	Taktik Seviye	Operasyonel Seviye	Stratejik Seviye
Çevresel Koşullara Uyum (Yerel, Bölgesel, Uluslararası)	Taktik Seviye	Operasyonel Seviye	Stratejik Seviye

Stratejik seviyede istihbarat, örgütlerin parçası oldukları evrenin dinamikleri ve örgütün geleceğe yönelik projeksiyonları doğrultusunda uzun vadeli vizyon inşasında belirleyicilik göstermektedir. Terör örgütleri de diğer örgütsel yapılar gibi geleceğe yönelik bir perspektif çizmekte, gelecek planlarını stratejik istihbarat değerlendirmeleri çerçevesinde yapmaktadırlar. Silahlı mücadelelerde stratejik istihbarat ve elde edilen verilerin bu bağlamda yarattığı vizyonla ilgili olarak İsrail-Filistin örneğini verebilmek mümkündür. Örneğin 1940'ların ortasında İngilizlerin Filistin Mandasında bir Yahudi devletinin kurulması imkânsız bir rüya olarak görülmektedir. Menahem Begin stratejik istihbarata dayalı analizi neticesinde İngilizlerin Irgun terör örgütünün mücadelesini sona erdirmek için aşırı güç kullanmayacağını, Almanya'da yaşanan Yahudi soykırımının ardından İngilizlerin Irgun'u bastırmak için harekete geçmeyeceğini değerlendirmiştir. Bu değerlendirme sonrasında Begin silahlı mücadelenin başlatılması kararını almıştır. Bu örnekte gözlemlenebildiği üzere stratejik istihbarat, örgütlerin vizyonlarına somutluk katmak için toplanan verilerden üretilmektedir (Bell, 1994, ss.122-128).

Operasyonel istihbarat, stratejik istihbarata göre daha kısa zaman dilimini kapsayan faaliyetlerdir. Taktik istihbaratta günlük olaylara müdahale söz konusu iken, operasyonel istihbarat çoklu hedefler ve koordine gerektiren operasyonlar için yapılmaktadır. Pakistan merkezli Leşker-i Tayyibe (Lashkar-e-Tayyiba-LeT) terör örgütünün Hindistan'ın Mumbay şehrinde, 26-29 Kasım 2008 tarihlerinde, çok sayıda noktayı, koordinasyon içerisinde hedef aldığı terör saldırısı (Riedel, 2011, ss.28-29) operasyonel istihbarata örnek olarak gösterilebilir. Mumbai terör eylemi oldukça etkin bir istihbarat toplama faaliyetinin sonucunda planlanmış olan, 11 Eylül 2001 terör eyleminden sonra en etkin eylem olarak görülmektedir.

Taktik seviyede istihbarat örgütlerin yer aldıkları evrende yaşanan kısa vadeli gelişmelere uyum sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Terör örgütleri açısından taktik seviyede istihbaratın "düşman" hakkında farkındalığı artırmak, "düşman" operasyonlarının yeri ve zamanı hakkında bilgi edinmeyi içerdiği değerlendirilmektedir. Terör örgütlerinin taktik istihbarat vasıtasıyla "düşmanın" kapasitesini, güçlü ve zayıf taraflarını öğrenmeyi amaçladığı da anlaşılmaktadır. Terör eylemlerinin planlanması ve düzenlenmesinde en etkin araç olan taktik istihbarat, ETA (Euskadi Ta Askatasuna / Bask Yurdu ve Özgürlük) terör örgütü tarafından düzenlenen Carrero Blanco eyleminde önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Bu

suikast eylemi için istihbarat toplamak üzere gönderilen dört ETA gönüllüsü, Blanco'nun rutin faaliyetlerindeki güvenlik açıklarını aramak için tam bir yıl zaman ayırmış; bu süreçte ETA elemanları, Amiral Blanco'nun rutin faaliyetlerinin yer ve zamanını ortaya koyan bilgiler toplamışlardır (Bell, 1994, ss.139-140).

Bell (1994) örgütlerin "düşman", örgüt üyeleri ve diğerleri hakkında bilgiye ihtiyacı olduğunu, taktik istihbarat ve İKK'ya sürekli, stratejik istihbarata ise nadiren ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir. Bell, örgütler için taktik istihbaratın stratejik istihbarata göre daha önemli olduğunu, taktik istihbarat olmadan bir askeri üsse sızma, bir polis kontrol noktası hakkında bilgi elde etmenin mümkün olmadığını ifade etmektedir (s.118).

2. TERÖR ÖRGÜTLERİNİN İSTİHBARAT YÖNTEMLERİ: EL KAİDE VE IRA/PIRA ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ

İyi bir istihbarat, bir terör eyleminin "başarısı"[3] için olduğu kadar terör örgütlerinin hayatta kalması için de kritik öneme sahiptir (Hoffman, 2017, s.249).

Şekil 4. Terör Örgütlerinin İstihbarat Kaynakları (Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.)

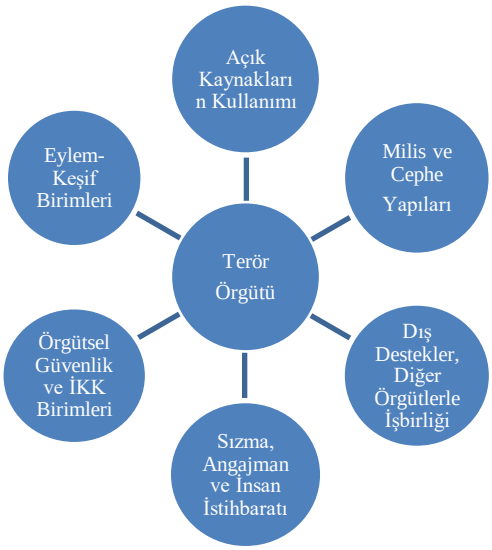

[3] Okuyucunun farklı bir anlam yüklememesi için çalışmada bahsedilen "başarı" kavramının terör örgütü açısından terör eylemi sonucunda örgütün erişmek istediği amaçların yerine gelmesi anlamında olduğunu belirtmekte fayda görülmektedir. Bu nedenle başarı kelimesi tırnak işareti içerisinde kullanılmıştır.

Terör örgütleri, sahip oldukları istihbarat ihtiyaçlarını karşılamak üzere farklı yöntemlere başvurmaktadırlar. Bu yöntemler, klasik anlamda tüm örgütsel yapıların başvurdukları yöntemlerle birlikte terör örgütlerine özgü spesifik unsurları da kapsamaktadır. Bu noktada, terör örgütlerinin istihbarat ihtiyaçlarını karşılamaları bağlamında açık kaynakların kullanımı; sızma, angaje etme ve insan istihbaratı; milis ve cephe yapılanmalarıyla istihbarat toplanması, eylem-keşif birimleriyle istihbarat toplama, İKK birimleriyle örgüt içi istihbarat elde etme, dış destekler ve diğer örgütlerle iş birliğinden elde edilen istihbarat gibi oldukça geniş bir yöntem kümesi (Şekil 4.) kendisini göstermektedir.

İlk olarak açık kaynaklardan özellikle stratejik istihbarat seviyesinde, terör örgütlerinin önemli veriler elde ettiklerini söylemek mümkündür. İkinci olarak terör örgütleri, güvenlik kuvvetleri başta olmak üzere kamu görevlilerini ideolojik yakınlık, sempati, maddi kazanç vaadi, baskı ve şantaj gibi yollarla angaje hale getirebilmektedirler. Ayrıca örgüt elemanları ve sempatizanlar kamu kurumlarında kimliklerini gizleyerek yer alabilmekte, terör örgütlerine veri ve bilgi temin edebilmektedirler. Bu yöntem aynı zamanda ofansif İKK faaliyetleriyle örtüşmekte; istihbarata kaynağında karşı koyma yaklaşımına örnek teşkil etmektedir (Marone, 2021, ss.14-15). Üçüncü olarak terör örgütlerinin cephe ve milis yapılanmaları ile legal alan uzantıları özellikle eleman kazanma, propaganda ve cephe/kitle faaliyetleri için ihtiyaç duyulan istihbarat kaynağını sağlayabilmektedirler. Terör örgütlerinin eylem-keşif birimleri eylem süreçlerinde ihtiyaç duyulan istihbaratı sağlama noktasında işlev gösterirken, dış destekler ve diğer örgütlerle istihbarat iş birlikleri de özellikle stratejik ve taktik istihbarat seviyelerinde işlev göstermektedirler (Ganor, 2021, s.16). Son olarak örgüt güvenliği ve İKK birimleri, örgüt içine yönelik sızma girişimlerinin engellenmesi, örgütün gizliliğin sağlanması, bilgi güvenliğinin temin edilmesi gibi İKK yöntemlerinin uygulanması görevini üstlenmektedir (Mobley, 2012).

Tüm terör örgütleri varlıklarına yönelik olarak, faaliyetlerinin, üyelerinin ve planlarının devletin kolluk kuvvetleri ve istihbarat teşkilatları tarafından keşfedilmesi, ele geçirilmesi gibi temel bir tehditle karşı karşıyadırlar. Kendi aralarındaki iletişimin, hareketlerini "düşmandan" gizleyemeyen terör örgütleri hızla ortadan kalkmaya mahkumdurlar. Uzun yıllar hayatta kalan terör örgütleri gizli kalabilmek için yöntemler geliştirdiklerinden "başarılı" olmuşlardır. Terör örgütlerinin gizli kalarak

hayatta kalabilmek için geliştirdikleri bu stratejilere genellikle örgütsel İKK adı verilmektedir (Mobley, 2012, s.1).

Terör örgütleri hayatta kalabilmek için istihbarat gayretlerinin büyük bir bölümünü İKK faaliyetlerine ayırmaktadırlar. Terör örgütlerinin bakış açısına göre "düşman" her yerdedir ve onlar için her yer tehlikelidir. Gizli faaliyet gösteren tüm örgütler gibi terör örgütleri de karşılaştıkları tüm zorluklar için komplolar üretmektedirler. Bu komplolar çoğunlukla "düşmanın" örgüte sızacağı ve bunun sonucunda örgütün yok olacağı korkusunu yaratmaktadır. Terör örgütleri için muhbirler ölümcüldür hem operasyonlar hem de örgütün "gerçekleşeceğine inandığı rüya" için büyük bir tehlikedir. Pek çok örgüt, kadrolarının karşı istihbaratla uğraştığının ve kıt kaynaklarını komplolara yatırdığının farkında bile değildir. Örneğin Japon Kızıl Ordusu kendisini korumak için, yeterince sadık olmayan elemanlarını tasfiye ederek faaliyetlerine başlamıştır (Bell, 1994, ss.129-130).

Terör örgütleri, terör eylemleri düzenleyebilmek amacıyla gelişmiş istihbarat toplama stratejileri geliştirmişlerdir. Eylem planlarının olgunlaşması bazen yıllar alabildiğinden, söz konusu istihbarat toplama faaliyetleri dikkatlice seçilmiş maske-mazeret hikayeleri ve iyi eğitilmiş ajanlar gerektirmektedir. Teröristler, gizli faaliyetlerinin istihbarat servisleri tarafından ortaya çıkarılmasını önlemek için karşı istihbarat konusunda da yetenekli hale gelmişlerdir. Terör örgütleri ayrıca "düşmanlarına" zarar verebilmek için çifte ajanlar da kullanmaktadırlar (Riedel, 2011, s.27). Terör örgütlerinin istihbarat kullanımı uzun yıllardır hayatta kalabilen El Kaide ve IRA/PIRA terör örgütleri üzerinden tartışılacaktır.

2.1. El Kaide'nin İstihbarat Yöntemleri

Kapsamlı bir istihbarat toplama faaliyeti, El Kaide'nin planlama ve karar verme sürecinin rutin ve ayrılmaz bir parçasıdır. Nihayetinde istihbarat, El Kaide'nin faaliyet ortamını gerçekçi bir şekilde değerlendirmesine, üzerinde düşünülmüş ve dikkatlice ölçülmüş kararlar almasına izin vererek rasyonel davranışlarda bulunmasına olanak tanımaktadır. Tam da bu kapsamda El Kaide istihbaratı; "politika yapmak için gerekli bilgileri sağlamak" şeklinde tanımlamaktadır. Örgütün eyleme yönelik ihtiyaçlarını karşılayan ve ayrıntılı planların üzerine inşa edilebileceği bir temel sağlayan istihbarat, El Kaide'nin var oluşunun dayanak noktasıdır. Ayrıntılı istihbarat sayesinde El Kaide için güvenli

eylem planları yapmak, karar almak ve sürprizlerden kaçınmak mümkün olabilmektedir. El Kaide'nin istihbarata bakış açısının temeli, "düşmanını tanı" ilkesidir. Bu ilke, örgüte ve elemanlarına, eylem hedefleri ve "düşmanlarının" yöntemleri hakkında ayrıntılı bir anlayış geliştirmeleri için rehberlik etmektedir. Bu doktrin, El Kaide yöneticileri tarafından eyleme yönelik "başarının" veya "başarısızlığın" temel belirleyicilerinden biri olarak kabul edilmektedir (Ilardi, 2008, ss.1073-1076).

El Kaide için ideolojisini yaymanın ve yeni elemanlar temin etmenin en iyi olduğu için, sembolik terör eylemleri düzenlemek oldukça önemli görülmektedir. "Başarı" ile sonuçlanan terör eylemlerinin düzenlenmesi El Kaide'nin hayatta kalması için de gerekmektedir. "Başarılı" eylemler ise ancak dikkatli bir planlama ve hedefle ilgili ayrıntılı istihbarat çalışmasından sonra gerçekleşebilmektedir. Bu kapsamda El Kaide'nin Ülkenin Zalimlerine Karşı Cihat Bildirgesi (*Declaration of Jihad Against the Country's Tyrants*) isimli el kitabında istihbarat, "...bir plan yapılırken kullanmak amacıyla düşmana ait bilgileri gizlice araştırmak ve incelemek" olarak tanımlanmaktadır (Tsichritzis, 2015, s.2).

1988-1996 yılları arasında istihbarat faaliyetlerine yeni başladığından, El Kaide terör örgütünün terör eylemlerini desteklemek amacıyla kullandığı istihbarat yeteneklerinin de ortalama düzeyde olduğu kabul edilmektedir. Aynı dönemde yalnızca birkaç büyük güvenlik tehdidiyle karşı karşıya kalmasına rağmen El Kaide İKK gayretlerini geliştirmek için kaynak ayırdığı bilinmektedir. El Kaide'nin bu dönemde İKK faaliyetleri de devam etmiştir. Örneğin El Kaide örgüte yönelik bazı muhtemel tehditleri izlemiş ve El Kaide'ye katılmak için Sudan'a gelen insanları güvenlik soruşturmasından geçirmiştir (Mobley, 2012, ss.113-118).

1996-2001 döneminde El Kaide'nin istihbarat yetenekleri, örgütün terör eylemlerini desteklemek için istihbarat toplama faaliyetlerini artırması nedeniyle bir önceki döneme göre daha gelişmiştir. Bu dönemde El Kaide eylem istihbaratı kapsamında çoğunlukla tesislerinin gözetlenmesi ve açık kaynaklardan istihbarat toplamaya gayret etmiştir. Aynı dönemde El Kaide dünyada meydana gelen olayları takip ederek liderlerine açık kaynağa dayalı istihbarat raporları hazırlamıştır. Yine bu dönem El Kaide'nin basitten karmaşık bir istihbarat yapısına geçiş dönemi olarak kabul edilmektedir. El Kaide bu zaman diliminde terör hücreleri için de bir istihbarat toplama planı

geliştirmiş, istihbarat toplamak için yerel işbirlikçi ağlarını da kullanmıştır (Mobley, 2012, ss.131-149).

Teknolojideki gelişmelere paralel olarak 2001-2003 yılları arasında El Kaide terör örgütü, internet üzerinden takipçileriyle iletişim kurabileceği, eğitim, istihbarat ve İKK teknikleri konusunda destekçilerine talimat verebileceği "sanal bir barınma alanı" oluşturmuştur. 11 Eylül terör eyleminden önce El Kaide bu faaliyetlerini "www.alneda.com" internet sitesi üzerinden sürdürmüştür. Bu dönemde El Kaide istihbarat eğitimlerini de internet üzerinden vermeye başlamış, uluslararası terör eylemlerini planlamak ve bu eylemlerini gerçekleştirmek amacıyla internetten istihbarat toplamaya devam etmiştir. Örnek olarak 2002 yılında kendi internet sitelerinden birisi olan "www.alrakiza.com" sayfasında Arap Yarımadasındaki Amerikan askeri üslerinde ve havalimanlarında çalışan "Müslümanlar" için çağrıda bulunarak, çalıştıkları yerler hakkında istihbarat aktarmalarını istemiştir (Mobley, 2012, ss.149-168).

El Kaide terör örgütünün istihbarat kullanımı ve istihbarat faaliyetlerine verdiği önem, El Kaide'nin yayımladığı "Eğitim Kılavuzunda"[4] da açıkça görülmektedir. Kılavuzda "Kişisel Güvenlik", "Casusluk: Açık Yöntemler Kullanarak Bilgi Toplama", "Casusluk: Gizli Yöntemler Kullanarak Bilgi Toplama" ve "Gizli Yazı ve Şifreler ve Kodlar" başlıklı bölümler yer almaktadır. "Kişisel Güvenlik" bölümünde; örgüt elamanlarının diğer elemanlara ait bilgileri kıyafetlerinde taşımamaları, sosyal ortamlarda örgüt faaliyetleriyle ilgili konuşmamaları, asla telefonla konuşmamaları, kod adlarını kullanmaları gerçek isimlerini kullanmamaları, yasaklanmış yerlerde fotoğraf çekmemeleri gibi tavsiyelerde bulunulmaktadır. "Casusluk: Açık Yöntemler Kullanarak Bilgi Toplama" başlığı altında; casusluğun "düşmanın" haber ve bilgilerinin, bir plan yapılırken kullanılmak üzere gizlice ele geçirilmesi ve incelenmesi anlamına geldiği, casusun ise "göz" olduğu, savaşı kazanmanın, "düşmanın" sırlarını, hareketlerini ve planlarını bilmeye bağlı olduğu, açık kaynaklara başvurarak "düşman" hakkında bilgilerin en az %80'ini toplamanın mümkün göründüğü, "düşman" bilgilerini toplamak için dergi, yayın, süreli yayın ve

[4] "Military Studies in the Jihad against the Tyrants: The Al-Qaeda Training Manual" adıyla yayımlanan kılavuz, Kenya ve Tanzanya'daki ABD büyükelçiliklerinin bombalanmasından sorumlu El Kaide teröristlerinin 2001 baharında yargılandığı davada ABD Adalet Bakanlığı tarafından delil olarak sunulan belgede yer almıştır.
Kılavuza https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/CSDS/Books/alqaedatrainingmanual2.pdf internet adresinden erişilebilmektedir.

resmi matbu materyal, radyo/televizyon gibi araçların kullanabileceği belirtilmektedir. "Casusluk: Gizli Yöntemler Kullanarak Bilgi Toplama" başlıklı bölümde ise devlet personeli, önemli şahsiyetler, stratejik binalar, önemli kuruluşlar ve askeri üsler hakkında bilgilerin gizli yöntemlerle öğrenilebileceği, gizli bilgilerin gözetleme, hırsızlık, sorgulama, angaje etme yöntemleriyle elde edilebileceği ifade edilmektedir. "Gizli Yazı ve Şifreler ve Kodlar" başlığı altında; gizli mürekkeple yazım teknikleri, şifre ve kod üretme yöntemleri, örnekleriyle birlikte ayrıntılı olarak anlatılmaktadır (Post, 2004, ss.70-122).

El Kaide tarafından yayınlanan "Muaskar al-Battar" dergisi de "Gizli Çalışma Grupları", "İstihbarat: İstihbarat Ağı Nasıl Kurulur?", "Gözetleme Planlamasının Ana Hatları" ve "Askeri Bilimler: Harekâtın Planlanması" gibi çok sayıda özel sayı yayımlamıştır. Söz konusu özel sayılar da "El Kaide Eğitim Kılavuzu" gibi terör örgütü elemanlarına istihbaratla ilgili eğitici bilgiler sunmaktadır. Bu yayınlarda, El Kaide elemanlarının kendilerine yönelik tehlikelere karşı koymak için güçlü bir "İslami İstihbarat" aygıtına ihtiyaç duydukları, istihbarat elemanlarının çok dikkatli seçilmesi gerektiği, tüm elemanların sahadan istihbarat toplama, istihbarat raporlarının yazılması, fotoğraf ve video çekimi, elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi konusunda eğitilmeleri gerektiğine yönelik talimatlar bulunmaktadır (Hoffman, 2017, ss.249-250).

Söz konusu eğitim ve talimatlarla şekillenen El Kaide'nin eyleme yönelik taktik istihbaratı kullanımı ise birtakım aşamaları takip etmektedir. Bu aşamalar sırasıyla, (i) hedefin belirlenmesi, (ii) ayrıntılı eylem planının hazırlanması ve (iii) Nihai istihbarat çalışmasını içermektedir. Hedefin belirlenmesi, potansiyel hedeflerin alanını daraltmayı içermektedir. El Kaide'nin mevcut hedef aralığı diğer terör örgütlerinin hedef yelpazesinden daha fazladır. İstihbarat, belirli bir kişiyi veya nesneyi diğerlerinden ayırarak ve hedef almak için gereken temel bilgileri sağlayarak hedefi tanımlamaya yardımcı olur. Gözetleme raporu, El Kaide'nin temel istihbarat belgesidir. Bu rapor hedefi tanımlamanın birincil aracıdır. El Kaide karargahına gönderilen bu rapor, hedefin uygunluğu, eylemin uygulanabilirliği ve "başarı" olasılığı dahil olmak üzere temel hususları belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıntılı eylem planının hazırlanması safhası El Kaide'nin istihbarat gayretlerinin en önemli aşamasıdır. Boyutu veya karmaşıklık seviyesi ne olursa olsun herhangi bir El Kaide eyleminin oluşturması bu aşamada yapılmaktadır. Hedefin belirlenmesinin ardından şayet eyleme

karar verilirse, El Kaide kesin bir eylem planı oluşturmak için eksiksiz bir istihbarat toplama sürecine girmektedir. Nihai istihbarat çalışmasının amacı, eylem ortamında herhangi bir beklenmedik sorun, değişen bir durum olup olmadığını tespit etmektir (Ilardi, 2008, ss.1077-1089).

El Kaide eylem hedeflerini belirleme amacıyla açık kaynakları ve özelinde interneti de etkin bir şekilde kullanmaktadır. El Kaide tarafından 1990'larda yayımlanan "Manchester El Kitabı", yasal olmayan herhangi bir yola başvurmaya gerek kalmaksınız "düşman" hakkında istenilen bilgilerin en az %80'ine açık kaynaklardan ulaşılabileceğini anlatmaktadır. Gerçekten de "11 Eylül Komisyon Raporu", 19 teröristin 11 Eylül saldırılarını planlamak için gerekli bilgilere internetten eriştiklerini ifade etmektedir. 2005 yılı mart ayında, üç İngiliz El Kaide istihbarat elemanı hakkında ABD federal mahkemesi tarafından açılan soruşturmaya göre, bu kişiler Manhattan, Newark, New Jersey ve Washington'daki ekonomik hedeflerin ayrıntılı istihbarat keşfini yapmakla suçlanmışlardır. Soruşturmada New York City'deki Citigroup Merkezi ve New York borsası, Newark'taki Prudential finans binasını ve Washington'daki Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası genel merkezlerinin videolarının çekildiği, bu yerlere ait 500'den fazla fotoğraf depoladıkları, bu fotoğrafların çoğunun internetten elde edildiği belirtilmektedir (Hoffman, 2017, ss.219-220).

El Kaide İKK faaliyetleri çerçevesinde eleman temini ve görevlendirme gibi hususlarda öncelikle, dinine bağlılık, sadakat ve güven hususlarını göz önünde tutarken, aldatma, gizleme ve kamufle etmeyi esas alan bir dizi İKK uygulamasını da bir arada sürdürmektedir. Ayrıca bir El Kaide istihbarat elemanının örgütle ilişkisinin başladığı ilk anlardan itibaren, kendisine sürekli olarak eylem ortamının doğasında var olan tehlikeler hatırlatılmaktadır. Eylemlerin "başarısının" ve örgütün hayatta kalmasının, "düşmanın" operasyon yöntemlerine ilişkin kapsamlı ve ayrıntılı bilgiye erişilmesi, örgütün güvenlik kurallarına sıkı sıkıya bağlı kalınmasıyla mümkün olduğu vurgulanmaktadır. El Kaide'nin karşı istihbarat araçlarını yaygın olarak kullanmasının temel amacı; faaliyetlerinin etrafında, "aşılamaz bir güvenlik şemsiyesi" oluşturmaktır (Ilardi, 2009a, ss.246-247).

İKK faaliyetleri kapsamında El Kaide'nin; hemen hemen her eylemin az da olsa bir risk içerdiğini kabul ederek eylem güvenliğine önem verdiği, bu nedenle eylem gruplarının grup dışındaki kişilerle görüşmemesi ve hiçbir şeyin şansa bırakılmaması gerektiği gibi konularda hassasiyet gösterdiği

görülmektedir. Ayrıca El Kaide İKK doktrininin özü, "düşmanını tanı" kavramıyla özetlenmektedir. Bu çerçevede, El Kaide'nin İKK çabalarının çoğu, karşıt istihbarat güçlerini tanımak üzerine kurulmuştur. Bu temelde El Kaide kendi karşı istihbarat paradigmasının özünü oluşturan uygun karşı önlemleri bulabilmektedir. El Kaide, Batı'yı çok iyi analiz ederek empatiye yakın bir düzeyde Batı'yı anlayarak İKK uygulamalarını bu anlayış üzerine inşa etmeyi, bu sayede elemanlarının Batı'da onlardan birisiymiş gibi fark edilmeden görevlerini sürdürmelerini sağlamıştır. Bu amaçla El Kaide, bir "cihatçının" dini inançlarının aldatma ve yalanlarla gizlenmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Diğer terör örgütleri gibi El-Kaide terör örgütü de terör eylemleri düzenleyebilmek için kaynak yaratmak, propaganda yapmak, eleman temin etmek ve eğitim vermek zorunda olup diğer örgütler gibi bu faaliyetlerini de saklamak zorundadır. Bu nedenle, El Kaide'nin İKK stratejisi, kendisi ve elemanları tarafından yürütülen her faaliyetle ilgili ayrıntılı ve kapsamlı bir güvenlik planı oluşturmayı amaçlamaktadır (Ilardi, 2009a, ss.250-260).

2.2. IRA / PIRA'nın İstihbarat Yöntemleri

PIRA'nın Belfast Tugayı lideri olarak bilinen Brendan Hughes şöyle demektedir: "…istihbarat olmadan mı? unut gitsin…istihbarat olmadan bir kişiyi silahıyla eyleme göndermek suçtur (cinayettir)…İstihbarat, savaşın kalp atışıdır. İstihbarat olmadan karanlıkta yürürsünüz." (Ilardi, 2010, s.331). PIRA yöneticisinin sözlerinden de anlaşılacağı üzere, istihbarat PIRA için oldukça önemlidir.

1969–1972 döneminde, PIRA'nın istihbarat toplama faaliyetleri geçici ve gelişigüzel bir görünüm sergilemektedir. Ancak ne kadar yetersiz olsa da bu dönemde elde edilen istihbarat PIRA'nın Kuzey İrlanda'daki İngiliz ve Protestan toplulukları terörize etme amacına hizmet edecek kadar yeterli görülmektedir. PIRA'nın istihbarat gayretleri bu yıllarda Britanya veya Kuzey İrlanda'daki siyasi iklimi değerlendirmek yerine silahlı eylemlere odaklanmıştır. PIRA, istihbarat desteğini daha çok kendisine sempati duyan yerel halktan almaktadır. Halk desteğinin çok güçlü olduğu bölgelerde PIRA, askeri birliklerin faaliyetlerine ilişkin ayrıntılı bilgi toplamak için yerel halka güvenmekte ve bilginin çoğunluğunu onlardan elde etmektedir. PIRA'nın istihbarat faaliyetlerine en önemli destek eylem bölgelerinde yaşayan genç erkeklerden gelmektedir. PIRA için görev alamayacak kadar genç erkekler ise, kuryelik yapmışlardır. PIRA'nın 1969–1972 arası

dönemde devlet birimleri ve güvenlik kuvvetlerine sızarak istihbarat topladığına yönelik oldukça az bilgi bulunmaktadır. 1972'den önce, PIRA'nın İKK faaliyetleri de yetersiz bir görünüm sergilemektedir. Ancak dönemin İngiliz istihbarat yetenekleriyle karşılaştırıldığında PIRA'nın İKK tedbirlerinin yine de etkili olduğunu söylemek mümkündür. PIRA'nın bu dönemde bir İKK birimi bulunmadığından tüm örgüt birimleri kendi İKK tedbirlerinden kendileri sorumlu tutulmuşlardır (Mobley, 2012, ss.30-31).

Kuzey İrlanda'nın vergi ve sosyal güvenlik memurları da polis memurlarının ev adresleri ve paramiliter güçlerin kişisel bilgilerini PIRA'ya aktararak istihbarat sağlamaktaydılar. Başka bir örnek, 1973 yılında askeri bir birliğe telefon santrali kurmakla görevlendirilen PIRA sempatizanı bir kişinin, İngiliz ordusunun iletişimini dinlemeyi sağlayabilecek şekilde bir yardım önermesidir. 1973-75 yıllarında PIRA'nın yetersiz İKK faaliyetleri, çok sayıda PIRA yöneticisinin yakalanması ile sonuçlanarak maliyeti ağır sonuçlar doğurmuştur (Mobley, 2012, ss.35-41).

1976'dan itibaren İngiliz terörle mücadele faaliyetlerinin neticesinde daha hiyerarşik bir örgüt yapılanmasına ve kompartmantasyona geçen PIRA, kuzey ve güney komutanlığı olarak yapılanarak örgüt üzerindeki kontrolü artırmayı hedeflemiştir. 1976 ile 1994 yılları arasında PIRA'ya yönelik halk desteği de yüksek seviyede görülmüştür. PIRA, taktik seviyede istihbarat toplama faaliyetlerini 1976'dan 1994'e kadar artırmıştır. PIRA'nın eylem sistematiği genellikle şu sırayı takip etmektedir: (i) keşif ekiplerinin bölgeyi incelemesi, (ii) güvenli evlerin kiralanması, (iii) patlayıcıların güvenli eve taşınması, (iv) eylem için kullanılacak araçların satın alınması, (v) gönüllü gözetleyiciler tarafından istihbarat toplanması ve (vi) eylemin düzenlenmesi. PIRA'nın eylem sistematiği oldukça basit olduğu için istihbarat toplama gayretleri de oldukça basit tutulmaktadır. PIRA'nın gözetleme ile istihbarat toplama yöntemi 1976-1994 arası oldukça güçlü bir hale gelmiştir. Bu dönemde RUC (*The Royal Ulster Constabulary*-Ulster Kraliyet Polisi) karakolları düzenli olarak gözetlenerek, RUC'a ait araçlarının model ve plakaları kayıt altına alınmıştır. PIRA ayrıca teknik istihbarat kapsamında telsizler, şifre çözücü teçhizatlar, askeri vericiler ve telefon dinleme cihazlarından faydalanmıştır (Mobley, 2012, ss.43-51).

IRA terör örgütünün istihbarat kullanımı ve istihbarat faaliyetlerine verdiği önem, IRA tarafından yayımlanan "IRA Gönüllüleri için El Kitabı: Gerilla Savaşına İlişkin Notlar (*Handbook For Volunteers of The Irish*

Republican Army Notes On Guerrilla Warfare)"[5] isimli el kitabında açıkça görülmektedir. El kitabında; gerilla operasyonları için üst düzey istihbarat çalışması gerektiği, istihbaratın "düşman" hakkında bilgilerinin toplanması, analiz edilmesi ve dağıtılması olduğu, bilginin keşif, devriye, yerel halk ve ajanlar tarafından toplanığı ve bunun sürekli bir işlem olduğu anlatılmaktadır. El kitabında ayrıca, "düşman" hakkında hangi bilgilerin toplanması gerektiği, "düşmanın" niyetine yönelik emareler bulunup bulunmadığının bir format dahilinde istihbarat subayı tarafından analiz edilmesi gerektiği de ifade edilmektedir. İstihbarat subayının bir düşman hedefi hakkında; düşmanın gücü, durumu, savunma durumu, takviye kuvvetleri, hava durumu, arazi, yerel siyaset gibi konularda tam bir istihbarat değerlendirmesi hazırlaması gerektiği de belirtilmektedir. IRA'nın el kitabında, bir istihbarat ağı kurulması, İKK kapsamında gerillanın kendi güvenliğini sağlaması, "düşmana" bilgi vermemesi ve düşman ajanlarını takip etmesi gerektiği de ifade edilmektedir (Irish Republican Army General Headquarters, 1956, ss.31-32).

IRA'nın örgüte yeni katılan gönüllülerine yönelik olarak hazırladığı ve istihbarat faaliyetleriyle ilgili bazı bilgiler içeren bir diğer yayını da "Yeşil Kitap (*Green Book*)"[6] isimli yayındır. İki kitap bölümünden oluşan Yeşil Kitap'ın birinci bölümünde örgütün İKK faaliyetleri kapsamında yeni katılan gönüllülere tavsiyeleri yer almaktadır. Bu bölümde en önemli hususun güvenlik olduğu belirtilerek şöyle denilmektedir: "Ailenize, arkadaşlarınıza, kız arkadaşlarınıza veya iş arkadaşlarınıza IRA üyesi olduğunuzu söylemezseniz! askeri konularla ilgili görüşlerinizi ifade edemezsiniz, kimseye hiçbir şey söylemezsiniz. Halk yürüyüşlerinde, gösterilerde veya protestolarda görülmeyin! tanınmış cumhuriyetçilerin yanında görünmeyin! tanınmış cumhuriyet evlerine uğramayın! birincil göreviniz, düşman kuvvetleri ve genel olarak halk tarafından bilinmez kalmaktır." Yeşil Kitap ayrıca gönüllülerin aşırı alkol tüketmemeleri gerektiğini, "düşmanın" alkol alan gönüllülerden büyük miktarda bilgi topladığını, bu durumun bir örgüt için en büyük tehlike ve intihar olduğunu vurgulamaktadır. Kitabın ikinci bölümü ise yakalanan gönüllülerin

[5] IRA Gönüllüleri için El Kitabı: Gerilla Savaşına İlişkin Notlar'a https://ia601300.us.archive.org/30/items/IRAHandbook1956/IRA-Handbook_1956.pdf bağlantısından erişilebilmektedir.

[6] Yeşil Kitap'a https://cain.ulster.ac.uk/othelem/organ/ira/ira_green_book.htm bağlantısından erişilebilmektedir.

sorgulamaya karşı koyabilmeleri için teknikler anlatılmaktadır (Irish Republican Army General Headquarters, 1956a, ss.1-21).

IRA'nın geniş sempatizan ağı son derece etkili bir istihbarat toplama sistemi olarak örgüte hizmet etmiştir. Cumhuriyetçilerin çoğunun istihbaratın potansiyel değerinin farkında olmaları ve kolaylıkla istihbarat elde edilebilmesi nedeniyle IRA, resmi bir istihbarat hiyerarşisine gitmeden, yerelden faydalanarak istihbarat toplama yolunu seçmiştir. Sempatizanlar elde ettikleri istihbaratı ya IRA'ya doğrudan ya da aile ağı aracılığıyla iletebilmekteydi. Ayrıca IRA üyelerinden, örgütteki konumları ne olursa olsun, istihbarat görevlerini yerine getirmeleri beklenmektedir. Brendan Hughes'a göre, "…örgütte görevli herkes bir istihbarat görevlisidir herkes istihbarat topluyor, en küçük istihbarat parçası bir araya getirilerek büyük bir istihbarat haline getiriliyordu." Tüm bunlara ilaveten IRA'nın istihbarat ihtiyaçlarının basitliği, çok sayıda istihbarat personeli istihdam etmeyi de gerektirmemiştir (Ilardi, 2010, ss.335-336).

IRA eylemlere başladığı ilk dönemde, bir araç içerisinde devriye gezen örgüt üyelerinin tespit ettiği İngiliz askerlerine yönelik silahlı eylemler düzenlenmiştir. Söz konusu eylemler hedefi tespit eden ve eylemi düzenleyenler aynı kişiler olduğundan istihbarata ihtiyaç duymadan düzenlenmiştir. Ancak sonraki yıllarda eylemlerin karmaşıklığı ve riskler arttıkça, IRA'nın istihbarat ihtiyaçları da artmıştır. Bu nedenle istihbarat, IRA'nın planlama ve karar alma sürecinin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. IRA'nın eylem istihbaratının amacı eylemin "başarı" şansını en üst düzeye çıkarabilecek bilinçli bir karar verme süreci için temel dayanak sağlamak üzerine kurulmuştur (Ilardi, 2010, s.336).

IRA'nın hedef alarak suikast (*targeted assassinations*) eylemlerinde hedefleri belirleyebilmek için geniş bir istihbarat ağına ihtiyaç duyulmuştur. Hedef alarak suikast eylemlerinin çapının İngiliz askerlerinden Ulster gönüllülerine, İngiliz politikalarını destekleyenler ya da destekledikleri kinden şüphelenilenlere kadar genişlemeye başlayınca istihbarat, IRA'nın terör kampanyasının sürdürülmesinde merkezi bir rol oynamıştır. IRA istihbarat kaynaklarını üç ana bölümde incelemek mümkündür. Bu kaynaklardan birincisi halk kaynağıdır. IRA'nın halk kaynağı içerisinde yer alan destekçileri ya da haber kaynakları, daha rahat hareket edebilmek ve bilgi toplayabilmek için sütçü, telefon teknisyeni, hastane çalışanı, televizyon tamircisi, barmen, feribot görevlisi, taksi şoförü olarak istihdam edilmiştir.

IRA'nın yeni hedefleri tespit edebilmek için kullandığı ikinci istihbarat kaynağı ise açık kaynaklardır. Bu maksatla IRA; "Ordu Listesi"[7], "Kim Kimdir?"[8] gibi açık kaynak yayınlarıyla birlikte ordu ve polis tarafından yayımlanan hemen her şeyi rutin olarak takip etmiştir. Başka bir örneğe göre IRA, Muhafazakâr Parti yöneticilerinin anılarını okuyarak Başbakan John Major'un favori restoranının hangisi olduğunu tespit etmiştir. Pasif yöntemlere ilave olarak IRA hedef tespiti maksadıyla aktif yöntemlerden gözetlemeyi de sıklıkla kullanmıştır. IRA'nın gözetleme faaliyetleri gönüllüler ve istihbarat subayları tarafından yürütülmüştür (Bell, 2000, ss.240-250). Bu yöntemlerin haricinde IRA ayrıca bilgi toplamak amacıyla güvenlik güçlerini tehdit etmek, sinyal istihbaratından faydalanmak gibi yöntemler de kullanmıştır (Ilardi, 2010, ss.337-342).

IRA için terör eylemlerinde kimlerin, nelerin hedef alınacağını doğru bir şekilde belirlemek ve doğru hedefe eylem düzenlemek oldukça önemli görülmektedir. Doğru hedefe eylem yapmak IRA'nın etkin ve güvenilir bir örgüt imajını oluşturma isteğine yönelik temel bir unsur olarak düşünülmektedir. Yanlış hedefe eylem düzenlemek ise halkın IRA'ya güvenilirliğini azaltabileceği gibi örgüte halk desteğinin azalmasına neden olabilecek önemli bir faktör olarak düşünülmektedir. Terör örgütünün güçlü olduğu algısını yaratma kapasitesi, terör örgütü destekçilerinin sadakati üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir. Terör örgütü destekçileri devletin terörle mücadele çabalarına rağmen terör örgütünün istediği gibi hareket edebileceğine inandığında, yerel halkın güvenlik güçleriyle iş birliği önemli ölçüde azalmaktadır. Ayrıca, kontrollü ve hesaplanmış şiddet eylemlerine girişme yeteneği, yerel halkın dışındaki hedef kitleleri de etkilemede önemlidir. Örneğin, terör örgütünün ayrıntılı bir şekilde planlanmış ve "başarılı" sonuçlanan eylemlere girişme kapasitesi, IRA'nın bir tehdit ve etkin bir askeri güç imajını oluşturma ve sürdürme becerisinin merkezinde yer almaktadır. Terör örgütünün gelecekte şiddet eylemlerine girişebileceğini hedef kitlesine göstererek onları zorlama yeteneğinin temeli bu inanılırlıktır. İstihbarat, IRA'nın profesyonel ve rasyonel bir örgüt imajını

[7] Ordu Listesi (Army List), 1702 yılından bu yana tutulan, düzenli, milis veya yerel İngiliz Ordusu subaylarını hizmet veren bir listedir. Ordu subaylarının el yazması listeleri 1702'den 1752 arasında tutulurken, ilk resmi liste ise 1740'ta yayımlanmıştır. Örnekler için bkz: "https://digital.nls.uk/british-military-lists/archive/100739612"

[8] Kim Kimdir (Who is Who), tanınmış kişilerin biyografilerinin yer aldığı yayının adıdır. En eski ve en bilinen liste, 1849'da Britanya'da yayımlanan önde gelen kişiler hakkındaki kaynak çalışmasıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz: "https://www.ukwhoswho.com/".

sürdürmesine yardımcı olarak propaganda kampanyasında merkezi bir rol oynamıştır (Bell, 2000, ss.240-250). IRA, istihbarat alanındaki başarılarını, bilgiye dayalı kararlar alan ve kontrolü elinde tutan bir örgüt algısını güçlendirmek amacıyla kullanmıştır. IRA'nın profesyonelliği sıklıkla istihbarat operasyonlarının gelişmişliği ve karmaşıklığıyla ölçülmüştür (Ilardi, 2010, ss.344-350).

PIRA'nın açık kaynakları kullanarak istihbarat topladığı da bilinmektedir. Hatta açık kaynaklardan elde edilen istihbarat ile Margaret Thatcher'a suikast girişimi de dahil olmak üzere çeşitli eylemlerin düzenlendiği iddia edilmektedir. PIRA üyelerinin BBC'nin (*British Broadcasting Corporation*- Britanya Yayın Kuruluşu) Kuzey İrlanda bültenini izledikleri, bu bültende verilen bombalı eylem, silahlı saldırıları, adam kaçırma, tutuklama gibi olaylardan haberdar oldukları bilinmektedir. PIRA'nın ayrıca RUC dahil olmak üzere İngiliz güvenlik kuvvetleri personelini yakalayarak sorguladığı, RUC ajanlarının örgüte sızmasıyla ilgili insan istihbaratı topladıkları da iddia edilmektedir. Bu kapsamda PIRA'nın, hapishane gardiyanı olan John Christopher'ı kontrol altında tutmak amacıyla "bal tuzağı" olarak da bilinen yöntemle istihbarat topladığı da bilinmektedir (Mobley, 2012, s.52).

Terör örgütleri için bünyelerinde bir muhbirin bulunduğu düşüncesini taşımak oldukça yıpratıcı olabilmektedir. Örgüt içerisindeki muhbirin tespiti ve yakalanmasına yönelik olarak örgüt içinde bir "köstebek avına" odaklanmasını sağlamak, örgütün iç uyumunu zayıflatmayı amaçlamaktadır. Terör örgütü içerisinde bir muhbirin bulunması örgütün morali ve etkinliği üzerinde olumsuz bir etkisi bulunmaktadır. Terör örgütleri hangi bilgilerin ele geçirildiğini ve kimin muhbir olduğunu bilemedikleri için bu durum grubun dengesini bozabilmektedir (Bamford, 2005, ss.592-593). PIRA'nın örgüt içerisinde muhbir bulunması ihtimaline karşı aldığı tedbirlerin başında ise İKK faaliyetleri gelmektedir.

IRA'nın İKK tedbirleri, örgütün karar verme konusundaki rasyonel yaklaşımının bir yansımasıdır. IRA, tehditlerin değerlendirilmesi temelinde orantılı ve rasyonel olma niteliklerini sergileyen karar alma süreçlerini yürütmüştür. Ayrıca İKK, IRA'nın çevresi üzerinde farklı düzeylerde kontrol kurmasını da sağlamıştır. Tıpkı eylem istihbaratı gibi, İKK da olayların sonucunu beklenmedik çevresel faktörlerin değil örgütün niyetinin belirlemesini sağlamaya yönelik bir faaliyet olarak kullanılmıştır. Bu durum

IRA'nın hesaplanmış şiddet eylemleri düzenleme kapasitesini en üst düzeye çıkarmasına izin vermiştir. Sembolik nedenlerle, IRA'nın, İngiliz hükümeti ve güvenlik güçlerine göre, onlarla eşit veya daha büyük bir güce sahip olduğu yanılsamasını yaratarak, bu asimetrinin dezavantajlarına karşı koyması da gerekmiştir. Karşı istihbarat faaliyetleriyle IRA'nın İngiliz güvenlik güçlerine sızarak elde ettiği bilgileri destekçilerine vermesi sayesinde "düşmanın" yenilmez olmadığını anlatmak, güvenlik güçlerinin örgüte sızmasını engelleyerek her şeye gücü yeten ve güvenilir bir askeri güç olduğu imajını hedef kitlelerine iletmeyi hedeflediği bilinmektedir (Ilardi, 2010a, s.2).

Bu kapsamda IRA'nın İKK faaliyetleri; terör örgütü elemanları haricinde kimseyle konuşmamak, politik ve askeri açıdan eyleme geçmeden önce "başarıya" ulaşabilmek için istihbarat açısından tüm savunma tedbirlerini almak, bilgiyi bilmesi gereken prensibine uygun olarak herkese dağıtmamak, örgüte eleman temin etmeden önce kişilerin güvenlik soruşturmalarını yapmak, örgütün kendi güvenliğini sağlarken düşmana bilgi vermemek, "biz onlara karşı" söylemi ile siyah beyaz kadar net bir karşı istihbarat yöntemiyle örgüt içerisinde bağları sıkılaştırmak gibi temel hususları içermektedir (Ilardi, 2010a, ss.9-16).

SONUÇ

Terör örgütleri de yok olmamak, faaliyetlerine son vermemek, politik amaçlarına erişebilmek, çıkarlarını en üst seviyeye çıkarmak için tıpkı örgütsel yapılar gibi davranarak karar almakta ve faaliyetlerini buna göre düzenlemektedirler. Yine terör örgütleri örgütsel yapılar gibi bir evrenin içerisinde hayatta kalmaya ve varlıklarını sürdürmeye çalışırlar. Bu evren içerisinde terör örgütleri diğer terör örgütlerinden, diğer devlet dışı aktörlerden, terör örgütleriyle mücadele eden devletler ve uluslararası kuruluşların faaliyetlerinden ve stratejilerinden, evrende ortaya çıkan krizlerden ve fırsatlardan etkilenmektedirler. Terör örgütleri de tıpkı örgütsel yapılar gibi örgüt çevresinde kendilerine yönelik tehditlerden kaçınma, fırsatlara yönelik uyum sağlama davranışı geliştirme, hayatta kalabilmek için karşı tedbirler alma eğilimindedirler. Bu amaçla terör örgütlerinin kullandığı araçlardan birisi de istihbarattır.

Bu çalışma kapsamında incelenen istihbarat tanımları (Lowenthal, 2009, s.3; Dupont, 2003, s.16; Sims, 2009, s.154; Kent, 2003, s.10) bir arada değerlendirildiğinde istihbaratın; terör örgütleri için olası sürprizlerden

korunmak, geleceğe yönelik bir vizyon sağlamak, terör örgütü yöneticilerini bilgilendirerek doğru karar vermelerini sağlamak, terör örgütlerinin varlığına yönelik olası tehditler kendilerine zarar vermeden ön almak amaçlarıyla kullanılan bir araç olduğu görülmektedir. Tanımlardan yola çıkarak örgütler açısından istihbaratın, örgütün çevresi ve örgüt içi alana yönelik bilgi edinme ihtiyaçlarını karşılayan yegâne araç olduğu değerlendirilmektedir.

Terör örgütleri örgüt çevresinden gelebilecek tehditlerden önceden haberdar olmak, terör örgütünün varlığına yönelik tehditlere karşı tedbir alabilmek, terör örgütü çevresinde ve terör örgüt içi alanda meydana gelebilecek olası sürprizlerden kaçınmak, terör örgütü liderlerini bilgilendirerek kendileri açısından doğru ve etkin karar alabilmelerini sağlamak amacıyla istihbaratı kullanmaktadırlar. Kent'in (2003, s.10) de belirttiği üzere istihbarat, terör örgütüne yönelik tehditleri ortadan kaldırmak, tehditlerin yaratacağı zararlara yönelik etkin tedbirler almak için kullanılan bir "kalkandır". Terör örgütleri, dış çevrelerinden gelebilecek muhtemel tehditlerden haberdar olabilmeleri, var oluşlarını sürdürebilmeleri, uzun süreler hayatta kalabilmeleri amacıyla bu "kalkanı" etkin bir biçimde kullanmaktadırlar.

Örnek olay kapsamında incelenen El Kaide ve IRA/PIRA terör örgütleri de uzun yıllar hayatta kalabilmelerini istihbarat aracını etkin bir şekilde kullanmalarına borçludurlar. Örnek olaylar içerisinde ele alınan El Kaide için istihbarat hem örgütün faaliyetlerinin planlanmasının hem de örgüt yöneticilerinin karar alma süreçlerinin önemli bir parçası haline gelmiştir. El Kaide için istihbarat; örgüt çevresini anlamlandırmak, kendisine yönelik muhtemel tehditleri, "düşmanın" operasyon yöntemlerine ilişkin ayrıntıları tespit etmek ve etkin kararlar almak amacıyla kullanılan bir araçtır. İstihbarat faaliyetleri sayesinde El Kaide'nin sürprizlerden kaçınabilmesi, dünya genelinde meydana gelen olayları takip ederek kendi geleceğine yönelik bir perspektif çizebilmesi mümkün olabilmektedir. El Kaide tarafından güvenlik güçlerinin öngörülebilen faaliyetleri ve tepkileri planlama sürecine dahil edilmekte, böylece kendi faaliyetleri kapsamındaki belirsizlikler azaltılabilmektedir. Özellikle kendisine yönelik terörle mücadele tedbirlerini istihbarat faaliyetleriyle analiz edebilmesi ve dolayısıyla sürprizlerden kaçınabilmesinin hayatta kalma süresini uzatan faktörlerden birisi olduğu değerlendirilmektedir.

Her terör örgütünde olduğu gibi El Kaide için de kendi fikirlerini yayarak örgüt için yeni elemanlar temin etmek oldukça önemlidir. Zira yeni örgüt elemanları temin etmeden, kaybedilen elamanların yerine yenisi konulmadan örgütün yaşamını sürdürmesi de mümkün görülmemektedir. El Kaide adını duyurabilmek, hedef kitlelerine ideolojisini anlatmak ve bu yolla yeni örgüt elemanları temin etmek üzere sembolik eylemler düzenlemektedir. Belirledikleri amaçlara ulaşan "başarılı" terör eylemleri bu açıdan El Kaide için hayatta kalabilmenin yegâne yoludur. Terör eylemlerinde başarıya ulaşabilmek için ise eylemin öncesi, esnası ve sonrasında sürdürülen etkin bir istihbarata ihtiyaç bulunmaktadır. İstihbarat olmadan ya da hatalı bir istihbarat faaliyeti sonucu düzenlenen terör eylemlerinin "başarıya" ulaşması zor olduğu gibi aynı zamanda yanlış hedeflere eylem düzenlenmesi gibi eylemler hedef kitlelerin olumsuz tepkilerini de çekeceğinden örgüte katılımları ve dolayısıyla örgüt ömrünü azaltacaktır.

Eylem "başarısızlığı" El Kaide'nin siyasi ve ideolojik gücünün etkisini köreltme potansiyeline sahiptir. Bu nedenle "başarıların" eylem yapılan devletin savunmasızlığı ve El-Kaide'nin göreceli gücü hakkında katkı sağlaması da olası görülmektedir. El Kaide için gereken "güç algısı" destekçilerine ilham verebilen ve onları cesaretlendirebilen "başarılı" eylemlerin sonucunda pekişmektedir. El Kaide'nin destek toplama kapasitesinin merkezinde eylem "başarısı" bulunduğu değerlendirilmektedir. İstihbaratın ise El Kaide'nin eylemlerinin "başarıya" ulaşma kapasitesinin temelinde yer aldığı görülmektedir.

Ayrıca, El Kaide'nin istihbarat toplamayabilmesi, özellikle kendisiyle mücadele eden devletler hakkında gizli bilgilere erişebilmesi, "düşmanlarının" savunmasız olduğunu, onların da yenilgiye uğraması ihtimalinin olduğunu göstererek El Kaide'nin güçlü olduğu algısını da pekiştirmekte, bu sayede örgüte yönelik destek artmakta ve hayatta kalma ihtimali artmaktadır.

Terör örgütlerinin hayatta kalabilmesi ve uzun yıllar yaşayabilmesi açısından en önemli istihbarat faaliyetlerinden birisi de İKK faaliyetleridir. İKK kapsamında El Kaide'nin örgüte katılmak isteyenlere "güvenlik soruşturmasına" benzer bir kişisel araştırma yöntemi belirlemesi, terör örgütü içerisine "ajanların" sızmasını, bu yolla örgüt içerisinde bilgilerin kendisiyle mücadele eden devletlere / uluslararası örgütlere aktarılmasını

engelleyerek hayatta kalmasını sağlamaktadır. Ayrıca İKK çerçevesinde diğer örgüt elemanlarının bilgilerinin şahısların üzerinde taşınmaması, güvenli örgüt ortamları haricinde sosyal alanlarda örgütle ilgili bilgilerin dile getirilememesi, telefonla gizli bilgilerin aktarılmaması, kod adı kullanılması, riskli alanlarda fotoğraf/video çekilmemesi gibi tedbirler de El Kaidenin hayatta kalmasını sağlamak adına alınmış tedbirlerdir. Bu nedenle El Kaide İKK tedbirlerini "aşılamaz bir güvenlik şemsiyesi" şeklinde tanımlamaktadır.

Nihayetinde istihbarat, El Kaide'ye ayrıntılı olarak planlanmış şiddet eylemleri düzenleme kapasitesi sağlamaktadır. İstihbarat kullanımı sayesinde belirsizliklerin ortadan kalkmasıyla, El Kaide'ye yönelik tehditlerin azaltılabileceği, terör örgütünün eylem hedeflerine ulaşma olasılığının maksimuma çıkarılabileceği faaliyetlerde bulunmasına imkân sağlanmaktadır. İstihbarat aracı etkin biçimde kullanıldığında, beklenmedik durumlarla karşılaşma olasılığını en aza indirmenin, El Kaide eylemlerinin "başarısızlığa" yol açabilecek veya eylem yoluyla iletilmek istenilen siyasi mesajların etkisini azaltabilecek koşullardan kaçınma girişimlerinin merkezinde olduğu kanıtlanmıştır. Özellikle eylem istihbaratının başarılı bir şekilde toplanması, analizi ve dağıtılması, El Kaide'nin etkili bir terör örgütü olarak hayatta kalabilme kapasitesini artırmasının özünde yer almaktadır.

IRA terör örgütü açısından ise "istihbaratın olmaması adeta örgütün karanlıkta kalması" anlamına gelmektedir. IRA istihbarat kavramından "düşman" hakkında gerekli bilginin toplanması, analizi ve dağıtılması faaliyetlerini anlamakta, elde edilen istihbarat vasıtasıyla "düşmanın" niyetine yönelik emareler tespit edilmeye çalışılmaktadır. İlk kurulduğu yıllarda düzenlediği terör eylemlerinin sadeliği nedeniyle istihbarata fazla ihtiyaç duymayan IRA eylemlerinin karmaşıklık düzeyi arttıkça istihbarat faaliyetlerinin yoğunluğunu da artırmıştır. İstihbarat IRA'nın planlama ve karar verme süreçlerinin vazgeçilmez bir parçası halini almıştır.

IRA'nın eylem istihbaratının temel amacı tıpkı El Kaide'de görüldüğü gibi eylemin "başarı" olasılığını artırmaktır. Özellikle eylem öncesi toplanan istihbarat, IRA'nın etkin bir karar verme süreci için temel dayanak noktası olmuştur. IRA için hedeflerin hassasiyetle seçilmesinin, doğru belirlenmiş hedeflere eylem düzenlenmesinin, IRA'nın etkin ve güvenilir bir örgüt imajı oluşturmasının temelinde yer almaktadır. Yanlış bir hedefe yönelik terör eylemi düzenlemek halkın IRA'ya güvenilirliğini azaltabileceğinden, halk

desteğinin azalmasının ise örgütün hayatta kalma süresini azaltacağından, eylem istihbaratının IRA için oldukça önemli bir araç olduğu değerlendirilmektedir. Bu nedenle istihbarat, IRA'nın profesyonel ve rasyonel bir örgüt imajını, hayatta kalmasını sürdürmesine yardımcı olan bir rol oynamıştır.

İKK kapsamında ise IRA terör örgütü ve faaliyetleri hakkında "düşmana" bilgi verilmemesi ve düşman ajanlarını takip ederek "düşman" faaliyetleri hakkında bilgi toplamayı öncelik olarak görmektedir. IRA'nın İKK tedbirleri kendisine yönelik tehditlerin değerlendirilmesi çerçevesinde oldukça etkili olmuştur. İKK faaliyetleri neticesinde IRA, özellikle örgüt içerisinden gelebilecek tehlikeleri önleyerek yaşam süresini uzatmıştır. İKK faaliyetleri kapsamına IRA'nın güvenlik güçlerine sızarak elde ettiği bilgileri destekçilerine vermesi sayesinde "düşmanın" yenilmez olmadığını onlara anlatmış, güvenlik güçlerinin örgüte sızmasını engelleyerek ise "güvenilir bir askeri güç" olduğu algısını korumuş ve halk desteğini artırmış, halk desteğini arkasında tutarak uzun yıllar hayatta kalmayı başarmıştır. Ayrıca İKK tedbirlerinin, örgüte yönelik tehlike algısını artırarak terör örgütü elemanlarının birbirlerine ve örgüte daha fazla yakınlaşmasına, hayatta kalabilmek adına birbirlerine daha fazla kenetlenmelerine neden olduğu, örgüt içerisinde örgüte güven duygusunu da yükselttiği, örgüt moralini de artırdığı değerlendirilmektedir.

IRA'nın nokta hedefli suikast eylemleri, terörün hedefinin hükümet ve mensupları olduğunu gösterdiği, IRA'nın masum halka zarar vermekten kaçındığını vurguladığı algısını güçlendirmeyi amaçlıyordu. Bu nedenle IRA tarafından nokta hedeflerin seçilmesinin, sadece seçilen hedeflerin zarar görmesinin ve halkın hedef alınmamasının tek yolunun istihbaratın etkin bir şekilde kullanılması olduğu görülmüştür. Bu kapsamda IRA'nın istihbarat faaliyetleri kapsamında halkı kullanarak tabanını genişlettiği, ideolojisini tabana yayarak halk desteğini artırdığı, halk desteğinin ise örgütün hayatta kalmasını sağladığı değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak örnek olay incelemesi kapsamında analiz edilen terör örgütleri ve literatürde yer alan sınırlı sayıda çalışmanın bir arada değerlendirilmesi neticesinde; terör örgütlerinin halk desteğini sağlayabilmek ve bu desteği sürdürebilmek, kendisine yönelik tehditleri önceden tespit edebilmek, olası sürprizlerden ve yok olmaktan kaçınabilmek, liderlerinin doğru ve hızlı bilgilendirerek doğru kararlar alabilmelerini

sağlayabilmek, hayatta kalabilmek veya yaşam sürelerini uzatabilmek amacıyla istihbaratı bir araç olarak kullandıkları değerlendirilmiştir.

Araştırmacıların müteakip çalışmalarda El Kaide'nin "Ülkenin Zalimlerine Karşı Cihat Bildirgesi", IRA'nın "Yeşil Kitap" gibi yayımladığı terör örgütü dokümanlarından, örgütlerin istihbaratı ne şekilde nasıl kullanabildiğine yönelik ayrıntılı ve kıyaslamalı araştırmalar yapabileceği öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

Acosta, B. (2014). Live to win another day: Why many militant organizations survive yet few succeed. *Studies in Conflict & Terrorism*, 37(2), 135-161.

Bamford, B.W.C. (2005). The role and effectiveness of intelligence in Northern Ireland. *Intelligence and National Security*, 20(4), 581–607. doi:10.1080/02684520500425273

Bell, J.B. (1994). The armed struggle and underground intelligence: An overview, *Studies in Conflict & Terrorism*, 17:2, 115-150, DOI: 10.1080/10576109408435949

Bell, J.B. (2000). *The ıra 1968-2000: Analysis of a secret army*. Frank Cass Publishers.

Berkowitz, B. (2002). Intelligence and the war on terrorism. *Orbis*, 46(2): 289-300.

Blomberg, S. B., Gaibulloev, K. ve Sandler, T. (2011). Terrorist group survival: Ideology, tactics, and base of operations. *Public Choice*, 441-463.

Byman, D. (2005). *Deadly connections: States that sponsor terrorism.* Cambridge University Press.

Byman, D. (2013). The intelligence war on terrorism. *Intelligence and National Security*, 29(6): 837-863. doi: 10.1080/02684527.2013.851876.

Crenshaw, M. (2001). Theories of terrorism: Instrumental and organizational approaches, David Rapoport (ed.), *Inside terrorist organizations*, Frank Cass.

Dahl, E. J. (2005). Warning of terror: Explaining the failure of intelligence against terrorism. *Journal of Strategic Studies*, 28(1): 31-55.

Demir, C.K. (2008). Öğrenen örgütler ve terör örgütleri bağlamında PKK. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*. 5(19), 57-88.

Demir, C. K. (2017). *Sebeplerinden mücadele yöntemlerine etnik ayrılıkçı terörizm: PIRA, ETA, PKK*. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.

Dixon, M. (2020). Militants in retreat: how terrorists behave when they are losing. *Studies in Conflict & Terrorism*. 46(2), ss.137-161.

Dupont, A. (2003) Intelligence for the twenty-first century. *Intelligence and National Security*, 18(4): 15-39, doi:10.1080/02684520310001688862.

Flavius-Cristian, M. ve Andreea, C. M. (2013). The role of intelligence in the fight against terror. *European Scientific Journal*, 9(2): 1-11.

Gentry, J.A. ve Spencer, D.E. (2010). Colombia's FARC: A portrait of ınsurgent ıntelligence, *Intelligence and National Security*, 25:4, 453-478. DOI:10.1080/02684527.2010.537024

Gill, P., Marchment, Z., Corner, E., Bouhana, N. (2020). Terrorist decision making in the context of risk, attack planning, and attack commission. *Studies in Conflict & Terrorism*, 43(2), ss.145-160.

Ganor, B. (2021). A typology of terrorist attacks: the "32 profiles" model. *Studies in Conflict & Terrorism*, 1-18.

Hoffman, B. (2017). *Inside terrorism*. Columbia University Press.

Hou, D. (2021). The formation of terrorist groups: an empirical analysis. *Defence and Peace Economics*, 32(6), ss.698-707.

Hughbank, R. J. ve Githens, D. (2010). Intelligence and its role in protecting against terrorism. Journal of Strategic Security, 3(1): 31-38. doi: 10.5038/1944-0472.3.1.3.

Ilardi, G. J. (2008). Al Qaeda's operational ıntelligence—a key prerequisite to action. *Studies in Conflict & Terrorism*, 31(12), 1072-1102. DOI: 10.1080/10576100802508086

Ilardi, G. J. (2009). The 9/11 attacks—a study of Al Qaeda's use of intelligence and counterintelligence. *Studies in Conflict & Terrorism*, 32(3), 171-187.

Ilardi, G. J. (2009a). Al-Qaeda's counterintelligence doctrine: The pursuit of operational certainty and control, *International Journal of Intelligence and Counter Intelligence*, 22:2, 246-274, DOI: 10.1080/08850600802698226

Ilardi, G. J. (2010). IRA operational intelligence: the heartbeat of the war. *Small Wars & Insurgencies*, 21(2), 331-358. DOI: 10.1080/09592318.2010.481429

Ilardi, G. J. (2010a). Irish Republican Army counterintelligence. *International journal of intelligence and counterintelligence,* 23(1), 1-26. DOI: 10.1080/08850600903347152

Irish Republican Army General Headquarters. (1956). Handbook for volunteers of the Irish Republican Army: Notes on guerrilla warfare. Erişim tarihi: 20 Mayıs 2023, https://ia601300.us.archive.org/30/items/IRAHandbook1956/IRA-Handbook_1956.pdf

Irish Republican Army General Headquarters. (1956a). Green book. Erişim tarihi: 25 Mayıs 2023, https://cain.ulster.ac.uk/othelem/organ/ira/ira_green_book.htm

Karmon, E. (2002). The role of intelligence in counter-terrorism. *The Korean Journal of Defense Analysis*, 14(1): 119-139.

Kent, S. (2003). *Stratejik istihbarat*. Özbek, Y. B. ve Arıca, N. (çev.). Asam Yayınları.

Kerstetter, W. A. (1979). Terrorism and intelligence. *Studies in Conflict & Terrorism*, 3(1-2), 109-115. DOI:10.1080/10576107908435447

Kruys, G. P. (2007). *The role of intelligence in countering terrorism and insurgency*. Institute for Strategic Studies University of Pretoria. ss.83-103.Erişim tarihi: 01 Ekim 2020, https://repository.up.ac.za/bitstream/handle/2263/5638/Kruys_Role(2007). pdf?sequence=1.

Lowenthal, M. M. (2009). *Intelligence from secrets to policy.* Fourth Edition. CQ Press.

Lubrano, M. (2021). Navigating terrorist ınnovation: A proposal for a conceptual framework on how terrorists innovate. *Terrorism and Political Violence*, 35(2), ss.248-263.

Marone, F. (2021). Dilemmas of the terrorist underworld: the management of internal secrecy in terrorist organisations, *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression,* DOI: 10.1080/19434472.2021.1947867

Mobley, B. W. (2012). *Terrorism and counterintelligence: How terrorist groups elude detection*. Columbia University Press.

Önder, Ç. ve Üsdiken, B. (2020). Örgütsel ekoloji: örgüt toplulukları ve çevresel ayıklama. Sargut, A.S. ve Özen, Ş. (Der.). *Örgüt kuramları* içinde (133-191). İmge Kitabevi.

Phillips, B.J. (2018). Terrorist group rivalries and alliances: Testing competing explanations. *Studies in Conflict & Terrorism*, 42(11), ss.997-1019.

Pillar, P.R. (2004). Intelligence. Cronin, A. K. ve Ludes, J. M. (Ed.) *Attacking terrorism: Elements of a grand strategy içinde.* (ss.115-139). Georgetown University Press.

Pollard, N. (2009). On counterterrorism and intelligence. G. Treverton & W. Agrell (Ed.), *National Intelligence Systems: Current Research and Future Prospects* içinde (ss. 117-146). Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9781139174541.007.

Post, J.M. (2004). *Military Studies in the Jihad Against the Tyrants: The Al-Qaeda Training Manual.* USAF Counterproliferation Center

Riedel, B. (2011). Terrorist intelligence capabilities: Lessons from the battlefield. *Georgetown Journal of International Affairs*, 26-33.

Robertson, K. G. (1987). Intelligence, terrorism and civil liberties. *Journal of Conflict Studies*, 7(2): 43-62.

Sayğan, S. (2014). Örgüt biliminde karmaşıklık teorisi, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 3(14), ss.413-423

Sargut, A.S. (2020). Yapısal koşul bağımlılık kuramının örgütsel çevre kuramları bağlamındaki yeri. Sargut, A.S. ve Özen, Ş. (Der.). *Örgüt kuramları içinde* (35-75). İmge Kitabevi.

Sharfman, D. ve Kahana, E. (2012). Combating Terrorism With Intelligence: The Normative Debate in Israel. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 25(3), 546–570. doi:10.1080/08850607.2012.652542

Sims, J. (2009). Defending adaptive realism. Intelligence theory comes of age. Gill, P., Marrin, S., ve Phythian, M. (Ed.). *Intelligence Theory: Key questions and debates* içinde (ss.151- 165). Routledge.

Sulc, L. (1987). Terrorism and the importance of intelligence. *Terrorism*, 10(2): 133-138, doi:10.1080/10576108708435655.

Tsichritzis, G. (2015). Intelligence collection, analysis and reporting of terrorist groups: A study on effectiveness. *RUSI Journal*, 153(5), 34.

Wagner, A. (2007). Intelligence for counter-terrorism: Technology and methods. *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism*, 2(2): 48-61, doi: 10.1080/18335300.2007.9686897.